

MAGYAR NYELVŐR

149. ÉVF. * 2025. JÚLIUS–SZEPTEMBER * 3. SZÁM

KÖVECSES ZOLTÁN

MI A SZERETET? HÉTKÖZNAPI VERSUS KERESZTÉNY SZERETET

Kivonat

A dolgozat fő kérdése az, hogy a hétköznapi szeretetfogalom hogyan viszonyul a kereszténység szeretetfogalmához. A két fogalmat ugyanazon hat dimenzió mentén írjuk le: a szeretet tárgya, intenzitása, időtartama, megnyilvánulási formái, hatása és kialakulásának módja. Látni fogjuk, hogy a hétköznapi szeretetfogalmunk a keresztény szeretetfogalomhoz képest korlátozott. A keresztény szeretetfogalom mind a hat vizsgált dimenzióban meghaladja a hétköznapi fogalmat, és ezáltal a tökéletes szeretetet ragadja meg és írja le. Ebből a szempontból a kereszténység elhívása az emberek felé tulajdonképpen az, hogy a nem tökéletes emberi szeretetünket tegyük tökéletessé, és ezáltal hasonuljunk Istenhez. Ez a hasonulás pedig nem más, mint egy Isten által létrehozott fogalmi metafora, AZ EMBER ISTEN felajánlása, amely éles ellentétben áll az ember által létrehozott antropomorf fogalmi metaforával, mely szerint AZ EMBER ISTEN.

Kulcsszavak: szeretet, szerelem, hétköznapi szeretetfogalom, keresztény szeretetfogalom, szeretetmetaforák

1. Bevezetés

A dolgozatban arra a két kérdésre keresem a választ, hogy mi a hétköznapi szeretetfogalom, és hogy ez a szeretetfogalom hogyan viszonyul a kereszténység szeretetfogalmához. A kérdések könnyebb tisztázása érdekében röviden összevetem a szeretetet a szerelem fogalmával is.

Az elemzéshez a kognitív nyelvészet eszköztárát használom fel, vagyis a fogalmakat prototipikus kategóriákként fogom fel (ld. Rosch 1978), melyek a fogalmi rendszerben keretekként vagy más elnevezés szerint kognitív modelleként reprezentálódnak (ld. Fillmore 1982; Kövecses–Benczes 2010).

A fenti kérdések létjogosultságát az adja, hogy míg a szerelem fogalmát számos tudomány tanulmányozta (mint pl. a pszichológia, antropológia, irodalomtudomány, nyelvtudomány, filozófia, néprajz stb.) könyvtárnyi irodalmat generálva, addig a szeretet fogalma ezekben a diszciplínákban jóval szerényebb figyelmet kapott. Azonkívül a szerelemmel számos művészeti ág és műfaj foglalkozik, ami nem mondható el a szeretetről (eltekinthetve az egyház által inspiráltaktól). Ez annak ellenére így van, hogy a szeretet egy világvalóság, a kereszténység központi fogalmává vált.

A fenti kérdésfeltevés azt implicálja, hogy a hétköznapi szeretetfogalom közelebb áll a kereszténység szeretetfogalmához, mint a szerelem fogalma. Ez ugyan magyar szemszögből nézve triviális megállapításnak tűnik, de ha figyelembe vesszük, hogy a legtöbb európai nyelvben a szeretet-szerelem megkülönböztetés nem található meg azon a lexikai szinten, mint a magyarban (ld. love, liebe stb., melyek mindkettőt jelenthetik), akkor felmerül a kérdés, hogy miért a szeretet típusú „love” az, ami a kereszténységben megjelenik. Reményeim szerint a dolgozat valamelyest kapaszkodót nyújt ezen kérdés jobb megértéséhez is.

2. Miben különbözik a szeretet a szerelemtől?

A szeretetet többféleképpen és több elméleti keret szerint lehet megkülönböztetni a szerelemtől (ld. pl. Szelid, megjelenés alatt). A jelen alfejezetben nyelvi adatokat használok erre a célra. A nyelvi adatok alapján (mint adatközlők preferenciái, interneten található használati tendenciák, szótári adatok, saját intuícióim) úgy tűnik, hogy hat olyan dimenziója van szeretet és a szerelem fogalmainak, melyek mentén világos eltérések találhatók a két fogalom között. Ezek a következők:

- a) Az érzelem **tárgya**: Kire irányul elsősorban az érzelem?
- b) Az érzelem **intenzitása**: Mekkora az érzelem intenzitása?
- c) Az érzelem **időtartama**: Milyen terjedelmű az érzelem időtartama?
- d) Az érzelem **megnyilvánulási formái**: Milyen jellegű fizikai és nem fizikai megnyilvánulási formái vannak az érzelenek?
- e) Az érzelem **hatása az érzelem alanyára és tárgyára**: Milyen hatása van az érzelenek az érzelem alanyára, illetve tárgyára?
- f) Az érzelem **kialakulásának ideje és módja**: Milyen életkorban és hogyan alakul ki az érzelem?

Most vegyük sorra a fenti szempontokat, és próbáljuk röviden, nyelvi adatokkal alátámasztva jellemezni a két érzelmet!

Várhelyi Csilla: A szeretet nyelve

a) Az érzelem **tárgya**:

A szerelem tárgya általában csak **egy ember**, akit a szerelem alanya gyakran eszményít, idealizál. Ezzel szemben a szeretet általában **több ember** szeretetét tételezi fel, így például szüleink, rokonaink, barátaink szeretetét. A szeretetre nem jellemző az eszményítés, idealizálás. Az egy-több ellentétet jól mutatja, hogy amíg a szeretet vonatkozásában nyelvhasználati szempontból helyes azt mondani, hogy X. Y. szereti az embereket, addig nem tűnik helyesnek és szokványosnak azt mondani, hogy X. Y. szerelmes az emberekbe. Ha ilyen el is hangzik, ez csak olyan speciális helyzetekben képzelhető el, mint a humor vagy a gúnyolódás.

b) Az érzelem **intenzitása**:

A szerelem **intenzívebb** érzelem, mint a szeretet. A szeretet **kisebb intenzitását** jelzi, hogy míg a szerelem standard jelzője a *forró* (forró szerelem), addig a szeretet a *meleg* (meleg szeretet). (Erre a nyelvi különbségre a későbbiekben még visszatérek.)

c) Az érzelem **időtartama**:

A szerelemre általában mint **múló, rövidebb ideig tartó** állapotra gondolunk, szemben a szeretettel, melyet szokványosan **kitartóbb, szinte állandó** állapotnak képzelünk el. A különbséget jól mutatja, hogy a szerelmet gyakran mint egy viszonylagosan rövid időtartamú állapotot írjuk le. Például beszélünk nyári szerelemről. Ez szinte elképzelhetetlen a szeretet esetében. Az általam megkérdezett adatközlők vélekedése szerint nyári szeretetről beszélni a vicc kategóriájába tartozik.

d) Az érzelem **megnyilvánulási formái**:

A szerelem **cselekvésben és erőteljes testi, fizikai és kognitív reakciókban** nyilvánul meg. A szeretet szintén megnyilvánul **cselekvésben** (pl. gyöngédség, gondoskodás), de a szeretet tipikus viselkedésbeli és kognitív reakciói **kevésbé intenzívek**, mondhatni visszafogottak, **csendesek** a szerelem reakcióihoz képest. A szeretetre a gyengéd pillantás a jellemző. A szerelmet viszont jól jellemzi, ahogy például Petőfi ír róla a Szerelem, szerelem című versében: „Nem láthatok, nem hallhatok”.

e) Az érzelem **hatása**:

A szerelem elsősorban a **szerelmes emberre** hat (akár pozitívan, akár negatívan). Ezzel szemben a szeretet tipikusan a szeretet **alanyára és tárgyára is pozitívan** hat. A szerelmes emberre gyakorta mondják, hogy kigyógyul a szerelemből, de a szeretetre ez nem áll: kigyógyul a szeretetből? A fent említett Petőfi-vers erre a dimenzióra is jó példát szolgáltat, amennyiben az erős kognitív reakciók („Nem láthatok, nem hallhatok”) a szerelem alanyára utalnak. A szeretet tipikusan pozitív hatása mutatkozik meg abban is, amikor például arról beszélünk, hogy erőt ad valakinek a felé áradó szeretet.

f) Az érzelem **kialakulásának ideje, módja**:

A szerelem egyik legtipikusabb vonása az a vélekedés, hogy a szerelem **serdülőkorban vagy fiatal felnőttkorban hirtelen, kiszámíthatatlanul létrejövő állapot**. Jó példa erre újra a Petőfi-vers, melynek releváns versszaka így hangzik:

A szerelem, a szerelem,
A szerelem sötét verem;
Beleestem, benne vagyok,
Nem láthatok, nem hallhatok.

A sötét verembe történő beleesés a hirtelen, kiszámíthatatlanul létrejövő állapot kezdete. Ezzel szemben a szeretet **születésüinktől kezdve, fokozatosan, természetes módon alakul ki** bennünk. Míg nyelvhasználati szempontból a *szerelemben esik* kifejezés teljességgel elfogadható, sőt megszokott, addig a *szeretetben esik* nem az.

3. A szeretet fogalma

Mindezek alapján a szeretet fogalmát a következő kerettel vagy talán valamelyest átlátszóbb terminológiával élve, fogalmi modellel írhatjuk le:

A szeretet születésüinktől kezdve, fokozatosan, természetes módon alakul ki bennünk.

A szerető személy, A (a szeretet alanya) szeretetet érez B, a szeretett személy (a szeretet tárgya) iránt.

A szeretet alanya egyszerre több embert szeret – anélkül, hogy bármelyiket idealizálná.

Az érzés kevésbé intenzív, gyengéden intenzív.

Az érzés időtartama hosszan tartó.

A szeretet megjelenési formái:

Bizonyos cselekedetek: gondoskodás, önzetlenség, gyöngédség, segítőkészség, bizalom, ragaszkodás.

Bizonyos viselkedésbeli reakciók: vizuális reakciók, beszédmód.

A szeretet főként a szeretett emberre hat, pozitív hatásokat keltve benne.

A szeretet fenti fogalmi modellje meglehetősen száraznak tűnik, inkább csak egy logikai-fogalmi váznak, amely a fogalom minimális alkotóelemeit tartalmazza. Ahhoz, hogy meg tudjuk ragadni a szeretet mélyebb és érzelmi töltettel is rendelkező aspektusait, további és más jellegű nyelvi adatokra van szükségünk, mint az eddig vizsgáltak.

4. A szeretet mint érzelem

Mit jelent az, hogy A szereti B-t? Mit jelent az, hogy a szerető ember, a szeretet alanya érzi saját szeretetét, és az, hogy annak tárgya, a szeretett ember

érzi ezt a szeretetet? Nyelvészeti eszközökkel ezt úgy tudjuk megvizsgálni, hogy összegyűjtjük és elemezzük azokat a metaforákat, melyeket az emberek gyakran használnak a szeretet leírására. A használt metaforák képesek érzelmi mélységet adni a fogalom logikai vázának.

A módszer, mellyel ezt megtehetjük, jól ismert a nyelvészetben. Olyan nyelvi adatbázisokat kell találnunk, amelyek elég nagyok ahhoz, hogy reprezentatív képet adjanak arról, hogy milyen metaforákkal fordul elő leggyakrabban a *szeretet* szó. A magyar nyelv vonatkozásában ilyen nyelvi adatbázis a Magyar Nemzeti Szövegtár (MNSZ2) (ld. Oravecz–Váradi–Sass 2014), amely több mint egymilliárd szót tartalmaz. A szövegtár lehetővé teszi, hogy bármely magyar szó esetében megvizsgáljuk, hogy hányszor és mely szavakkal fordul elő.

A szeretet szó a következő metaforikus szavakkal fordul elő nagy gyakorisággal:

tűz, láng, fény, sugárzik, meleg(ség), tele van, benne van, (túl)csordul, fakad, belőle, (szeretet)ből, árad, erő, éhezik, szomjazik, nélkül

Ezeket a következő (nem az MNSZ2-ből vett) rövid példákkal illusztrálhatjuk (a metaforikus elemeket dőlt betűvel jelöltük):

1. a szeretet *tüze/lángja/fénye*,
2. *sugárzik belőle* a szeretet,
3. a szeretet *melege, meleg* szeretettel gondol rá,
4. *tele van* szeretettel, nagyon sok szeretet *van benne*, szinte *túlcsordul* a szeretete,
5. *árad belőle* a szeretet, a szeretet *ereje*,
6. szeretetéhes, *szomjazik* a szeretetre, nem lehet szeretet *nélkül élni*.

Ha a fenti nyelvi metaforákat fogalmi metaforák nyelvi megvalósulásaiént fogjuk fel (ld. Kövecses 2005), akkor hat fogalmi metaforát találunk a nyelvi megvalósulásaik mögött. (A fogalmi metaforák két fogalmi tartományból állnak: a céltartományból és a forrástartományból. A céltartományt, ami esetünkben a SZERETET, a forrástartományon keresztül, mint például a TŰZ és annak terminusaiban/-val értelmezzük.) A fogalmi metaforák után a fenti számokkal jelezzük, hogy a metaforikus nyelvi kifejezések a szeretet melyik alábbi fogalmi metaforáinak nyelvi manifesztációi.

A SZERETET TŰZ (1., 2., 3.)

A SZERETET MELEGSÉG (3.)

A SZERETET A BENNÜNK LEVŐ ANYAG/FOLYADÉK (4.)

A SZERETET ERŐ (5.)

A SZERETET NAGY TÖMEGŰ FOLYADÉK (5.)

A SZERETET FIZIKAI SZÜKSÉGLET (6.)

A hat fogalmi metafora a szeretet különböző érzelmi aspektusaira világít rá. A SZERETET TŰZ metafora a szeretet mint érzés pozitív hatásaira hívja fel figyelmünket. A tűz az ember számára világosságot és melegséget nyújt, mely tulajdonságok megfelelő életfeltételeket biztosítanak az ember számára, és ezt teszi a szeretet is (1., 2., 3.). A SZERETET MELEGSÉG metafora a szeretetnek azt a vonását emeli ki, amely szerint a szeretet a közöny, a közömbösség ellentéte (pl. *Hideg közönnyel beszél mások szenvedéséről*) (3.). A SZERETET A BENNÜNK LEVŐ ANYAG/FOLYADÉK metafora arra mutat rá, hogy a szeretet bennünk mint fizikai tartályban van, és hogy lehet belőle bennünk sok vagy kevés, vagy esetleg túl sok is (*túlcsordul*) (4.). Ez a metafora lehetővé teszi, hogy értékítéleteket fogalmazzunk meg a szeretettel kapcsolatosan (*kevés/sok szeretet van benne*) (4.). A SZERETET ERŐ metafora az egyik leggyakrabban használt metaforája a szeretetnek (5.). Az ERŐ forrástartomány főként mint nagy tömegű folyadék jelenik meg. A SZERETET NAGY TÖMEGŰ FOLYADÉK metafora szerint a szeretet (ha sok van belőle valakiben) rendkívüli erővel bír, és ellenállhatatlanul tud pozitív változásokat előidézni másokban (5.). A SZERETET FIZIKAI SZÜKSÉGLET (TÁPLÁLÉK) metafora a szeretetet egyenesen elengedhetetlennek tételezi az emberi élet számára (6.). Ahogy ételre és itálra van szükségünk az élethez, úgy szeretetre is.

A szeretet metaforái tehát arra mutatnak rá, hogy a szeretet az emberi élet szükséges feltétele, megfelelő életfeltételeket biztosít számunkra, alternatívát jelent a közönnyel szemben, és a sok szeretet képes nagy változásokat létrehozni az emberekben.

5. Hogyan jön létre a szeretet?

A fenti alcímben megfogalmazott kérdésnek két vetülete van. Az egyik az, hogyan jön létre a szeretet az egyedfejlődés során, a másik az, hogyan jön létre a szeretet a törzsfejlődés során.

Kezdjük az előzővel! A legelfogadottabb nézet szerint a szeretet az anya (gondviselő) fizikai közelségéből, az érintésből és ölelésből alakul ki. A gondviselő testének melege a csecsemő számára biztonságérzetet és komfortérzést ad. A csecsemőkorai szeretet főként ezen két tényezőnek az eredménye. Az előzőekben már találkoztunk a melegség érzetének és fogalmának a sze-

repével a szeretet metaforáinak ismertetése során. Az anyai ölelésből jövő melegség érzete ily módon magyarázatot ad a SZERETET MELEGSÉG metafora létezésére és különleges jelentőségére.

Ami a törzsfajlódást illeti, itt Ada Lampert evolúciós biológus munkájára támaszkodhatunk. Lampert (1997) *The Evolution of Love* című könyvében arra keresi a választ, hogy mikor, hogyan és miért alakult ki a szeretet az evolúció során. Válaszként a következőket írja: „A meleg vér meleg érzéseket hoz létre, és a meleg vér egy nagyon új »találmánya« az evolúciónak, amely csak 150 millió éves. A meleg vért az emlősök hozták el a világba, melyek [ua. az emlősök] a földön megjelent családok közül az utolsó, és melyekhez mi is tartozunk” (1997: 17). Az emlősök azért lehettek az első, szeretetre képes lények a földön, mert szükségük volt egymás melegére, melyet szorosan egymás mellett maradva fenn tudtak tartani.

Ebben a tekintetben tehát általánosságban elmondhatjuk, hogy a szeretetnek közösségeket összetartó és megtartó szerepe van/volt, míg a szerelemnek inkább fajfenntartó.

6. A SZERETET MELEGSÉG metafora

A fent tárgyalt egyed- és törzsfajlódásbeli tényezők magyarázhatják a szeretet nagy valószínűséggel legalapvetőbb metaforájának létrejöttét, és egyúttal ennek elterjedtségét a világban. Egy széles körű nyelvtipológiai kutatás szerint A SZERETET MELEGSÉG metafora a megvizsgált 94 nyelv mintegy felében, így a magyarban is megtalálható (Koptjevskaja-Tamm–Nikolaev 2021). Viszont érdekes módon azok a nyelvek, amelyekben a metafora minden kétséget kizáróan jelen van, mind Euráziában találhatók, vagyis az északi félteke területein. Ennek lehetséges elvi okainak tárgyalásával itt nem kívánok foglalkozni, de nagy valószínűséggel a klimatikus viszonyokkal mint kontextuális tényezővel függhetnek össze (ezekről ld. Kövecses 2015).

A SZERETET MELEGSÉG metafora a pszichológusok figyelmét is felkeltette. Kísérleteik fő kérdése az volt, hogy a SZERETET és MELEGSÉG fogalmai valóban összekapcsolódnak-e az elmében, vagyis fogalmi rendszerünkben, és ha igen, milyen mértékben. Ezt alapvetően két módon tehetik meg: vagy a forrástartományt aktiválják valamilyen módon, és megvizsgálják, hogy a céltartomány is aktiválódik-e, vagy a céltartományt aktiválják, és megvizsgálják, hogy egyúttal a forrástartomány is aktiválódik-e.

Az egyik ilyen kísérletben (pl. Williams–Bargh 2008) a részt vevő személyek meleg, illetve hideg kávéscsészét tartottak a kezükben, és azt kérdezték tőlük, hogy egy elképzelt személyt barátságosnak, melegszívűnek gondolnak-e. Vagyis itt a kísérlet a forrástartomány aktiválásából indult ki.

Azok a kísérletben részt vevő személyek, akik meleg kávéscsészét tartottak előzetesen a kezükben, nagyobb valószínűséggel értékelték az elképzelt személyt melegszívűnek és barátságosnak, mint azok, akik hideg kávéscsészét tartottak a kezükben.

Egy másik kísérletben (pl. Zhong–Leonardelli 2008) arra kérték a résztvevőket, hogy idézzenek fel egy olyan szituációt, amikor egy társaságban vagy elfogadóan vagy elutasítóan kezelték őket. Itt tehát a céltartomány oldaláról közelítették a SZERETET fogalmát, és arra voltak kíváncsiak, hogy az elfogadás, a barátságosság aktiválja-e a MELEGSÉG fogalmát. Azok, akiknek a társaságbeli fogadtatásukkal kapcsolatosan kellemes emlékeik voltak, átlag 5 fokkal melegebbnek ítélték meg a szoba hőmérsékletét, mint azok, akik rideg elutasításban részesültek. Tehát mindkét kísérlet azt igazolja, hogy A SZERETET MELEGSÉG metafora **jelen van, létezik fogalmi rendszerünkben**, vagyis az elmében.

7. A keresztény szeretet

A keresztény szeretetfogalom bemutatásánál csak azokat a szempontokat veszem figyelembe, amelyeket a hétköznapi szeretetfogalom tárgyalásánál is figyelembe vettünk. Tehát az alábbiakban nem a teljes keresztény szeretetfelfogásról lesz szó, hiszen ennek sem szakértője nem vagyok, sem a hétköznapi fogalommal történő összevetés nem kívánja meg. A bibliai szeretetnek ugyanazt a hat dimenzióját igyekszem röviden megvizsgálni, mint amelyeket a hétköznapi felfogás ismertetésénél is figyelembe vettünk.

a) Az érzelem tárgya:

Mint láttuk, a hétköznapi szeretet tárgya a tipikus esetben **több ember**. Ezek lehetnek a szüleink, rokonaink, barátaink vagy olyan más emberek, akik bármi jót tettek velünk, vagy csupán valamilyen szempontból „szimpatikusak”. Ezzel szemben a keresztény szeretet tárgya **minden ember**. Isten minden embert szeret, és számunkra is ezt tartja követendőnek.

b) Az érzelem intenzitása:

Említettük, hogy a hétköznapi szeretet **kevésbé intenzív**, mint a szerelem. Isten minden embert egyforma intenzitással szeret – sőt a bűnös embert még jobban. Az isteni szeretet intenzitása a lehető legnagyobb. Isten az emberekért Jézus halálában saját magát áldozza fel, vagyis **önfeláldozóan szeret** minden embert.

c) Az érzelem időtartama:

A szerelemmel való összehasonlítás során láttuk, hogy a szeretet **kitartóbb, szinte állandó** állapot. Azonban Isten szeretete az emberek felé **örök**.

d) Az érzelem megnyilvánulási formái:

A hétköznapi szeretet **cselekvésben és kevésbé intenzív, csendes, viselkedésbeli és kognitív reakciókban** nyilvánul meg. A keresztényi szeretet megnyilvánulási formáinak legteljesebb leírását Pál apostol adja A szeretet himnuszában:

⁴A szeretet türelmes, a szeretet jóságos,
a szeretet nem féltékeny,
nem kérkedik, nem gőgösködik, ⁵nem tapintatlan, nem keresi a magáét,
haragra nem gerjed, a rosszat föl nem rója, ⁶nem örül a gonoszságnak,
de együtt örül az igazsággal. ⁷Mindent eltűr, mindent elhisz,
mindent remél, mindent elvisel. ⁸A szeretet nem szűnik meg soha (URL1).

Ahogy a fenti leírásból kitűnik, a keresztény szeretet nem korlátozódik *egyes* jó cselekedetekre (pl. önzetlenség, segítség), hanem **kizárólag csak jót tud cselekedni és gondolni** (ld. a szeretet jóságos).

e) Az érzelem hatása:

A hétköznapi szeretet elsősorban a **szeretett emberre** vagy emberekre hat, és a hatás szinte mindig pozitív. Isten szeretete képes **pozitívan megváltoztatni az egyének gondolkodásmódját**, és képes nagyobb **szeretetközösségeket kialakítani**. Isten mind az ilyen módon megváltoztatott (tkp. megváltott) egyént, mind a közösséget követendő példaként állítja a többi ember számára.

f) Az érzelem kialakulása:

A fent látott elméletek alapján a szeretet **önmagától, természetes módon alakul ki** bennünk. A keresztény szeretet azonban **Istentől fakad**:

¹⁰„A szeretet ebben mutatkozik meg: nem mi szerettük Istent, hanem ő szeretett minket, és elküldte Fiát engesztelő áldozatul bűneinkért” (URL2). János apostol szerint Isten maga a szeretet: ⁸„Aki nem szeret, nem ismeri az Istent, mert az Isten szeretet” (URL3).

Az ember teremtése során Isten ezt mondta:

²⁶„Akkor ezt mondta Isten: Alkossunk embert a képmásunkra, hozzánk hasonlónak: uralkodjék a tenger halain, az ég madarain, a jóságokon,

az összes vadállaton és az összes csúszómászon, ami a földön csúszik-mászik” (URL4).

Az Isten képmására alkotás azonban értelmezhető úgy is, hogy az ember nemcsak uralkodó, hanem szerető lénynek is van teremtve. Ebben a tekintetben Isten képmására teremtni annyi, mint megkapni azt a szeretetet, amellyel eredendően Isten minket szeret.

8. Mi szükség van a keresztény szeretetre, ha már van bennünk szeretet?

A rövid és kézenfekvő válasz a fenti kérdésre az, hogy mivel a szeretet rendkívül pozitív érzelem, (a) mindenkit szeretni jobb, mint csak néhány embert, (b) a maximális intenzitású (önfeláldozó) szeretet jobb, mint a kevésbé intenzív, (c) az örök szeretet jobb, mint a hosszú ideig tartó, (d) a csak jót cselekvő és minden rosszat elkerülő szeretet jobb, mint a szelektíven jót cselekvő és szelektíven rosszat elkerülő szeretet, (e) az egyént és a közösséget jóra alakító szeretet jobb, mint a csak néhány egyént jóra alakító szeretet. Végül pedig mindezekből következően (f) Isten tökéletes szeretete jobb, mint az ember nem tökéletes szeretete.

Az ember hétköznapi szeretete, szemben Isten szeretetével, korlátozott, vagyis nem tökéletes. Ebből a szempontból a kereszténység elhívása az emberek felé tulajdonképpen az, hogy a nem tökéletes emberi szeretetünket tegyük tökéletessé, és ezáltal hasonljunk Istenhez. Ez a hasonulás pedig nem más, mint egy Isten által létrehozott fogalmi metafora, AZ EMBER ISTEN felajánlása, amely éles ellentétben áll az ember által létrehozott antropomorf fogalmi metaforával, mely szerint AZ ISTEN EMBER. AZ EMBER ISTEN metaforát maga Isten kínálja fel az embereknek, és benne arra biztatja őket, hogy az Ő tökéletes szeretetével váltsák fel saját nem tökéletes, korlátozott emberi szeretetüket. (Egy másik metafora segítségével kifejezve, de hasonló elképzelést találunk Szelid Veronika megjelenés alatt álló könyvében is (vö. Szelid, megjelenés alatt).

9. Konklúziók

A dolgozatban megkülönböztettük a szeretet hétköznapi és bibliai (keresztény) fogalmát. Mindkét fogalmat ugyanazon hat dimenzió mentén írtuk le: a szeretet tárgya, intenzitása, időtartama, megnyilvánulási formái, hatása és kialakulásának módja. Azt találtuk, hogy hétköznapi szeretetfogalmunk

a keresztény szeretetfogalomhoz képest korlátozott. A keresztény szeretetfogalom mind a hat vizsgált dimenzióban meghaladja a hétköznapi fogalmat, és ezáltal a tökéletes szeretetet ragadja meg és írja le.

Láttuk továbbá, hogy a hétköznapi szeretetfogalomnak nagyon erős metaforikus oldala is van, melyet hat fogalmi metaforával jellemeztünk (a hatos szám egybeesése a dimenziók és a metaforák esetében pusztán véletlen): A SZERETET TŰZ, A SZERETET MELEGSÉG, A SZERETET BENNÜNK LEVŐ FOLYADÉK, A SZERETET ERŐ, A SZERETET NAGY TÖMEGŰ FOLYADÉK, A SZERETET TÁPLÁLÉK. Ezek a metaforák jelentős érzelmi mélységet adnak hozzá a szeretet értelmezéséhez. A hat fogalmi metafora a keresztény felfogásban is jelen van (pl. a Szentlélek *kiáradása*), de erre nézve nem végeztem rendszeres kutatást a bibliai szövegekben. Ha beigazolódna, hogy a bibliai szeretetfogalom ugyanezekre a fogalmi metaforákra épül, akkor megvizsgálhatnánk azt a további kérdést, hogy a hétköznapi szeretetfogalmunk milyen mértékben alakult ki a keresztény szeretetfogalom hatására. Ezen a téren mindenképp további, nyelvtörténeti kutatásokra lenne szükség.

Szakirodalom

- Fillmore, Charles 1982. Frame semantics. In: Linguistic Society of Korea (ed.): *Linguistics in the morning calm*. 111–135. Hanshin. Seoul.
- Koptjevskaja-Tamm, Maria – Dmitry Nikolaev 2021. Talking about temperature and social thermoregulation in the languages of the world. *International Review of Social Psychology* 34(1). 1–23. <https://doi.org/10.5334/irsp.410>
- Kövecses Zoltán 2005. *A metafora. Gyakorlati bevezetés a kognitív metaforaelméletbe*. Typotex Kiadó. Budapest.
- Kövecses, Zoltán 2015. *Where metaphors come from*. Oxford University Press. New York. <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780190224868.001.0001>
- Kövecses Zoltán – Benczes Réka. 2010. *Kognitív nyelvészet*. Akadémiai Kiadó. Budapest.
- Lampert, Ada 1997. *The evolution of love*. Praeger. Westport.
- Magyar Nemzeti Szövegtár (MNSz2). http://clara.nytud.hu/mtsz/run.cgi/first_form
- Oravecz, Csaba – Várad, Tamás – Sass, Bálint 2014. The Hungarian GigaWord Corpus. In: Nicoletta Calzolari – Choukri Khalid – Thierry Declerck – Hrafn Loftsson – Bente Maegaard – Joseph Mariani – Moreno Asuncion – Jan Odijk – Stelios Piperidis (eds.): *LREC 2014 – Ninth International Conference on Language Resources and Evaluation*, 1719–1723. Lisbon: European Language Association (ELRA), http://mnsz.nytud.hu/index_eng.html
- Rosch, Eleanor 1978. Principles of categorization. E. Rosch – B. B. Lloyd (eds.): *Cognition and Categorization*. 27–48. NJ: Lawrence Erlbaum. Hillsdale. <https://doi.org/10.4324/9781032633275-4>
- Szelid, Veronika (megjelenés alatt). *Love, Sex, and the Sacred: A metaphor analysis of Hungarian folk songs*. John Benjamins. Amsterdam.

- Williams, L. E. – Bargh, J. A. 2008. Experiencing physical warmth promotes interpersonal warmth. *Science* 322, 606–7.
<https://doi.org/10.1126/science.1162548>
- Zhong, C. B. – Leonardelli, G. J. 2008. Cold and lonely: Does social exclusion feel literally cold? *Psychological Science* 19, 838–42.
<https://doi.org/10.1111/j.1467-9280.2008.02165.x>
- URL1. <https://szentiras.hu/BD/1Kor13,4-13>
- URL2. <https://szentiras.hu/biblia/bd/1jn/4#vers10>
- URL3. <https://szentiras.hu/biblia/bd/1jn/4#vers8>
- URL4. <https://szentiras.hu/RUF/1M%C3%B3z1>

Kövecses Zoltán

professor emeritus, az MTA doktora

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Angol-Amerikai Intézet

Amerikanisztika Tanszék

E-mail: kovecses.zoltan@btk.elte.hu

<https://orcid.org/0000-0002-9642-4662>

Abstract

KÖVECSES, ZOLTÁN

WHAT IS AFFECTIONATE LOVE? ORDINARY AFFECTIONATE LOVE VERSUS CHRISTIAN LOVE

The main issue the paper addresses is the nature of the relationship between the everyday conception of affectionate love and that of Christian love. We describe the two conceptions along the same six dimensions: the object of love, its intensity, its duration, its forms of manifestation, its effects, and the way it emerges. We conclude that the everyday conception of love is limited in all six dimensions in comparison to Christian love, which represents the ideal of love. In this regard, the call of Christianity for mankind is to adopt the perfect love of God and, thereby, to become like God. The call can be interpreted as the offer to people of a conceptual metaphor by God: PEOPLE ARE GOD, which is in stark contrast to the familiar anthropomorphic metaphor GOD IS A PERSON.

Keywords: affection(ate love), everyday concept of affectionate love, Christian concept of love, metaphors of affection(ate love)